CZU: 347.65/.68(478) DOI: https://doi.org/10.67457/lv26.2.16

Iulia VIȘNEVSCAIA[1]
vishneskayay@list.ru

EVALUAREA POZIȚIEI JURIDICE A PĂRINȚILOR DEFUNCTULUI DUPĂ REFORMA SUCCESORALĂ DIN ANUL 2026 PRIN PRISMA PRINCIPIULUI PROPORȚIONALITĂȚII

***Abstract**: Prezenta lucrare este consacrată analizei poziției juridice a părinților defunctului după reforma succesorală din anul 2026. În urma reformei efectuate, părinții defunctului, în lipsa descendenților acestuia, au pierdut protecția succesorală, fapt care a generat un dezechilibru între nivelul protecției succesorale acordate părinților defunctului și cel acordat soțului supraviețuitor. Obiectul cercetării îl constituie normele legislației succesorale a Republicii Moldova și ale unor sisteme juridice europene, precum și doctrina juridică de specialitate.*

Scopul cercetării constă în determinarea măsurii în care excluderea totală a părinților defunctului din categoria moștenitorilor legali, în lipsa descendenților defunctului, corespunde principiului proporționalității. Pentru atingerea scopului propus, autorul aplică testul în trei etape elaborat de Robert Alexy, care presupune verificarea conformității restrângerii drepturilor succesorale cu trei criterii interdependente: idoneitatea, necesitatea și proporționalitatea în sens restrâns.

Rezultatul cercetării constă în concluzia potrivit căreia poziția juridică actuală a părinților defunctului, în lipsa descendenților acestuia, nu corespunde principiului proporționalității. Semnificația teoretică a cercetării constă în extinderea abordărilor științifice privind posibilitatea aplicării metodei testului în trei etape elaborat de Robert Alexy la problematica dreptului succesoral. Semnificația practică constă în elaborarea unei inițiative legislative proprii, orientate spre soluționarea problemei identificate. Astfel, cercetarea realizată urmărește perfecționarea legislației în vigoare a Republicii Moldova prin restabilirea echilibrului afectat între protecția succesorală a părinților defunctului și cea a soțului supraviețuitor.

***Cuvinte-cheie:** părinții defunctului, soțul supraviețuitor, drept succesoral, principiul proporționalității, Legea nr. 251/2025.*

[1] **Doctorandă, Școala Doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova (ROR: https://ror.org/0475kvb92), rector@usm.md; e-mail: vishneskayay@list.ru; ORCID ID: https://orcid.org/0009-0008-1189-0383**

ASSESSMENT OF THE LEGAL STATUS OF THE DECEASED'S PARENTS AFTER THE 2026 SUCCESSION REFORM THROUGH THE PERSPECTIVE OF THE PRINCIPLE OF PROPORTIONALITY

Abstract: *This paper is devoted to the analysis of the legal status of the deceased's parents after the succession reform of 2026. Following the reform, the deceased's parents, in the absence of descendants, lost their succession protection, which resulted in an imbalance between the level of succession protection granted to the deceased's parents and that granted to the surviving spouse. The subject matter of the research consists of the provisions of the succession legislation of the Republic of Moldova and several European legal systems, as well as relevant legal doctrine.*

The purpose of the research is to determine whether the complete exclusion of the deceased's parents from the category of legal heirs, in the absence of the deceased's descendants, complies with the principle of proportionality.To achieve the stated objective, the author applies the three-stage test developed by Robert Alexy, which involves assessing the compliance of the restriction of succession rights with three interrelated criteria: suitability, necessity, and proportionality in the strict sense.

The results of the research lead to the conclusion that the current legal status of the deceased's parents, in the absence of descendants, does not comply with the principle of proportionality. The theoretical significance of the research lies in expanding scientific approaches concerning the possibility of applying Robert Alexy's three-stage test method to issues arising in succession law. The practical significance consists in developing an original legislative initiative aimed at addressing the identified problem. Thus, the conducted research seeks to improve the current legislation of the Republic of Moldova by restoring the balance affected between the succession protection of the deceased's parents and that of the surviving spouse.

Keywords: *deceased's parents, surviving spouse, succession law, principle of proportionality, Law No. 251/2025.*

1. INTRODUCERE

Dreptul succesoral reprezintă una dintre cele mai dinamice ramuri ale dreptului privat, având în vedere necesitatea perfecționării permanente a mecanismelor de reglementare juridică a raporturilor succesorale. În acest context, o importanță deosebită prezintă asigurarea echilibrului între interesele diferitelor categorii de moștenitori.

Modernizarea Codului civil al Republicii Moldova, realizată la 1 martie 2019, a diminuat nivelul protecției succesorale a soțului supraviețuitor. În acest context, la 1 aprilie 2026 a fost realizată o nouă reformă succesorală, orientată spre consolidarea protecției succesorale a soțului supraviețuitor. Scopul urmărit de legiuitor a fost atins, întrucât protecția succesorală a soțului supraviețuitor a fost consolidată indiferent de existența descendenților. Totuși, concomitent cu aceasta, părinții defunctului, în lipsa descendenților acestuia, au fost excluși de la protecția succesorală. Ca urmare, s-a creat un dezechilibru semnificativ între nivelul protecției succesorale acordate părinților defunctului și celui acordat soțului supraviețuitor, ceea ce a ridicat problema admisibilității restrângerii drepturilor succesorale ale unei categorii de moștenitori prin excluderea completă a unei alte categorii de moștenitori.

Obiectul cercetării îl constituie raporturile juridice succesorale referitoare la determinarea întinderii drepturilor succesorale ale părinților defunctului în cadrul moștenirii legale, în lipsa descendenților acestuia, după reforma succesorală din anul 2026.

Obiectul material al cercetării îl constituie legislația succesorală a Republicii Moldova și legislațiile succesorale ale unor state europene care reglementează statutul juridic al părinților defunctului și al soțului supraviețuitor, precum și doctrina de specia-

litate și practica judiciară.

Actualitatea cercetării rezidă în necesitatea evaluării admisibilității restrângerii legislative a drepturilor succesorale ale părinților defunctului. Deși există un număr considerabil de studii consacrate protecției drepturilor succesorale ale soțului supraviețuitor, problema restrângerii drepturilor succesorale ale părinților defunctului prin prisma principiului proporționalității al lui Robert Alexy nu a fost examinată anterior.

În acest context, **noutatea științifică** a cercetării constă în faptul că, pentru prima dată, reforma succesorală din anul 2026 este evaluată prin prisma principiului proporționalității, utilizat drept criteriu de apreciere a admisibilității restrângerii drepturilor succesorale ale părinților defunctului, prin aplicarea testului în trei trepte ca instrument metodologic. În baza rezultatelor obținute, este formulat un model legislativ original, fiind propusă o nouă inițiativă legislativă.

Ipoteza cercetării constă în faptul că excluderea completă a părinților defunctului din categoria moștenitorilor legali, în lipsa descendenților acestuia, nu este compatibilă cu principiul proporționalității, întrucât consolidarea protecției succesorale a soțului supraviețuitor putea fi realizată și prin alte modalități, mai puțin restrictive.

2. METODE ȘI INSTRUMENTE DE CERCETARE

Metoda principală utilizată în cadrul prezentei cercetări este **testul de proporționalitate** în trei trepte, elaborat de Robert Alexy. Aplicarea acestei metode a permis evaluarea detaliată a poziției juridice a părinților defunctului, în lipsa descendenților acestuia, după reforma succesorală din anul 2026, prin raportare la cele trei criterii ale testului, și anume: aptitudinea (adecvarea), necesitatea și proporționalitatea în sens restrâns. Această metodă a constituit principalul instrument metodologic pentru verificarea ipotezei formulate.

Au fost utilizate și alte metode generale și speciale de cercetare. Un rol important l-a avut **metoda echivalenței funcționale**, care a permis compararea mecanismelor juridice existente în statele europene pentru soluționarea aceleiași probleme sociale, și anume asigurarea protecției drepturilor succesorale ale părinților defunctului. Rezultatele obținute prin aplicarea acestei metode au stat la baza elaborării inițiativei legislative propuse de autor. Ținând seama de specificul temei cercetării, **metoda formal-juridică (dogmatică)** a fost utilizată pentru interpretarea normelor dreptului succesoral din Republica Moldova, România, Germania, Franța și Italia. Totodată, **metoda analizei practicii judiciare** a permis examinarea jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova cu privire la problematica analizată.

Materialul de cercetare a fost constituit din prevederile Constituției Republicii Moldova, Codului civil, Legii nr. 251/2025 și ale altor acte normative, din jurisprudența Curții Constituționale, precum și din lucrări științifice ale unor autori autohtoni și străini.

Lista abrevierilor

§ - Paragraful
Alin. – Alineatul
Art. – Articolul
BGB – Codul civil german
C. civ. – Codul civil al Republicii Moldova
C. civ. rom. – Codul civil al României
C. civ. fran. - Codul civil al Franței
C. civ. ital. – Codul civil al Italiei

C. fam. – Codul familiei al Republicii Moldova
Nr. – numărul
P. – pagina.

3. DISCUȚII ȘI REZULTATE OBȚINUTE

3.1. Premise istorice

Pe lângă rezultatele pozitive obținute în urma reformei din anul 2019, în procesul de aplicare a legislației succesorale au fost identificate două probleme de natură procedurală: necesitatea stabilirii identității și notificării rudelor îndepărtate ale defunctului, precum și aplicarea principiului prezumției acceptării moștenirii de către rudele care nu au declarat în mod expres renunțarea la aceasta. În acest context, au fost formulate critici potrivit cărora coroborarea acestor două reglementări conducea la situația în care soțul supraviețuitor moștenea împreună cu un număr mare de rude îndepărtate care nu manifestau interes față de masa succesorală.[1]

În plus, un asemenea model succesoral, în cadrul căruia soțul supraviețuitor, care a participat pe parcursul întregii vieți la constituirea patrimoniului familial, era obligat să îl împartă cu frații, surorile sau nepoții defunctului, a generat o reacție negativă în societate. Tocmai acest dezechilibru între drepturile soțului supraviețuitor și cele ale rudelor defunctului a constituit una dintre premisele reformei succesorale din anul 2026.

Ca urmare a numeroaselor sesizări, a fost elaborat un proiect de lege, adoptat ulterior sub forma Legii nr. 251/2025 pentru modificarea unor acte normative (revizuirea unor aspecte ale regimului juridic al moștenirii) (în continuare – Legea nr. 251/2025)[2]. Deși intrarea în vigoare a fost stabilită inițial pentru data de 1 ianuarie 2026, aceasta a avut loc la 1 aprilie 2026, în conformitate cu art. III alin. (1), ca urmare a modificării operate prin art. XLI din Legea nr. 330/2025[3]. În încercarea de a elimina dezechilibrul existent în detrimentul soțului supraviețuitor, legiuitorul nu s-a limitat la modificarea unor dispoziții izolate, ci a promovat o reformă complexă, structurată pe mai multe niveluri, care a modificat în mod substanțial regimul juridic al drepturilor succesorale ale părinților defunctului.

Pentru a înțelege mai bine semnificația modificărilor referitoare la părinții defunctului, intrate în vigoare la 1 aprilie 2026, este oportună examinarea reglementării juridice existente în perioadele cuprinse între 12 iunie 2003 și 28 februarie 2019, precum și între 1 martie 2019 și 31 martie 2026. Ulterior, va fi analizat volumul drepturilor succesorale ale părinților defunctului și nivelul protecției juridice acordate acestora.

[1] Facultatea de Drept a USM critică propunerile de modificare a regimului juridic al moștenirii, avertizează că drepturile copiilor și părinților defunctului sunt afectate. Disponibil pe: www.bizlaw.md (accesat la 10 februarie 2026).

[2] Legea pentru modificarea unor acte normative (revizuirea unor aspecte din cadrul regimului juridic al moștenirii) nr. 251 din 10.07.2025. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 06.08.2025, nr. 417-419, art. 569.

[3] Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 330 din 29.12.2025. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 31.12.2025, nr. 662-664, art. 810.

3.2. Evoluția poziției juridice a părinților defunctului în perioada 12 iunie 2003 – până în prezent

Tabelul 1
Poziția juridică a părinților defunctului în perioada 12 iunie 2003 – până în prezent

Perioada	Clasa părinților	Cota părinților defunctului în cazul lipsei descendenților, dar în prezența soțului supraviețuitor	Garanții în cazul existenței testamentului
12 iunie 2003 – 28 februarie 2019	I	Fiecare părinte – 1/3	Cotă obligatorie – câte 1/6 pentru fiecare părinte incapabil de muncă
1 martie 2019 – 31 martie 2026	II	Fiecare părinte – 1/4	Cotă obligatorie în mărime de 1/8 pentru fiecare părinte incapabil de muncă, în cazul existenței dreptului la întreținere
1 aprilie 2026 – prezent	II	0	Nu beneficiază de nicio garanție succesorală

Tabelul prezentat mai sus demonstrează reducerea progresivă a volumului protecției juridice succesorale acordate părinților defunctului. Perioada cuprinsă între 12 iunie 2003 și 28 februarie 2019 se caracteriza printr-un nivel relativ înalt al protecției juridice a părinților defunctului, asigurat atât prin includerea acestora în prima clasă de moștenitori legali, alături de descendenții defunctului și soțul supraviețuitor, cât și prin consacrarea instituției cotei obligatorii, care garanta protecția intereselor lor patrimoniale chiar și în situația excluderii de la moștenire prin testament.

Cu toate acestea, în această perioadă s-a conturat problema fragmentării excesive a masei succesorale. În acest context, legiuitorul a urmărit concentrarea în prima clasă de moștenitori legali exclusiv a descendenților defunctului, în scopul asigurării transmiterii patrimoniului succesoral către generația mai tânără. Astfel, în perioada cuprinsă între 1 martie 2019 și 31 martie 2026, din prima clasă de moștenitori legali au făcut parte exclusiv descendenții defunctului. Această soluție legislativă a fost preluată din sistemele juridice ale Europei continentale, în special din Germania, Franța și România. Potrivit art. 2178 alin. (1), (2) și (4) din C. civ., din prima clasă de moștenitori legali fac parte descendenții defunctului. Descendentul aflat în viață la data deschiderii moștenirii îi înlătură de la moștenire pe ceilalți descendenți care sunt înrudiți cu defunctul prin intermediul său. Copiii descendentului predecedat moștenesc prin drept de reprezentare, ocupând locul părintelui lor decedat. Totodată, potrivit art. 2179 din C. civ., din clasa a doua de moștenitori legali fac parte părinții defunctului și descendenții acestora. Dacă, la data deschiderii moștenirii, părinții defunctului sunt în viață, la moștenire sunt chemați numai aceștia, în cote succesorale egale. Dacă unul dintre părinții defunctului este decedat la data deschiderii moștenirii, în locul acestuia sunt chemați la moștenire descendenții săi, în conformitate cu regulile aplicabile moștenitorilor din prima clasă. În lipsa descendenților părintelui decedat, unicul moștenitor din această clasă rămâne părintele supraviețuitor. În cazul

în care defunctul a lăsat testament și nu și-a inclus părinții printre beneficiarii acestuia, ei continuau totuși să beneficieze de protecția oferită de lege. Dacă părinții aveau dreptul legal la întreținere din partea defunctului (de exemplu, erau pensionari și necesitau sprijin material), aceștia dobândeau calitatea de moștenitori rezervatari. Într-o asemenea situație, chiar și în prezența unui testament, părintele avea dreptul la o parte din patrimoniul succesoral.

Astfel, dacă după decesul defunctului rămâneau soțul supraviețuitor și părinții acestuia, fiecare părinte avea dreptul la o cotă succesorală obligatorie de **1/8** din masa succesorală. Această cotă era determinată potrivit regulii conform căreia moștenitorului rezervatar trebuia să-i fie asigurată cel puțin jumătate din cota succesorală care i s-ar fi cuvenit în cazul moștenirii legale. Această reglementare era consacrată de art. 2530 din C. civ., în vigoare în perioada cuprinsă între 1 martie 2019 și 31 martie 2026. Soțul supraviețuitor nu făcea parte din nicio clasă de moștenitori legali, ci venea la moștenire în concurs fie cu moștenitorii din prima clasă, având dreptul la **1/4** din masa succesorală, fie cu moștenitorii din clasa a doua, având dreptul la **1/2** din masa succesorală. Totuși, cele mai multe dificultăți practice erau generate de concursul succesoral dintre soțul supraviețuitor și moștenitorii din clasa a doua. În special, în cazul în care părinții defunctului erau decedați, soțul supraviețuitor era obligat să împartă moștenirea cu descendenții acestora, respectiv cu frații, surorile și nepoții defunctului.

Reforma din anul 2026 a finalizat această tendință, excluzând în totalitate părinții defunctului de la moștenire în cazul lipsei descendenților acestuia. În mod paradoxal, fiecare dintre reformele realizate a urmărit soluționarea unei probleme concrete existente în sistemul succesoral. Până la reforma din anul 2019, legiuitorul a urmărit eliminarea fragmentării excesive a patrimoniului succesoral între un număr mare de moștenitori din prima clasă.[4] Reforma din anul 2019 a soluționat această problemă, însă a generat o nouă dificultate – în lipsa descendenților și a părinților defunctului, soțul supraviețuitor era obligat să împartă moștenirea cu descendenții părinților defunctului, și anume cu frații, surorile și alte rude ale decedatului.[5]

Anume această problemă a constituit motivul desfășurării unei reforme succesorale de amploare în anul 2026. Totuși, atingerea obiectivului declarat a determinat pierderea integrală de către părinții defunctului a protecției juridice succesorale în cazul lipsei descendenților acestuia.

Analiza efectuată demonstrează că consolidarea treptată a poziției soțului supraviețuitor s-a realizat prin reducerea volumului drepturilor succesorale ale părinților defunctului. În acest context, se impune întrebarea dacă o asemenea restrângere a drepturilor succesorale ale părinților defunctului este conformă cu principiul proporționalității.

3.3. Evaluarea poziției juridice a părinților defunctului după reforma succesorală din anul 2026 prin prisma principiului proporționalității

Principiul proporționalității, având caracterul unui principiu general de drept, condiționează legalitatea restrângerii drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei de existența unui scop legitim și justificat. Acest principiu este orientat spre prevenirea unei limitări excesive a drepturilor și libertăților persoanei.

[4] Ministerul Justiției al Republicii Moldova. Nota informativă privind moștenirea legală și testamentară. Disponibil pe: https://www.justice.gov.md/public/files/2018/transparenta_in_procesul_decizional/martie/1/NF_Civil_New.pdf (accesat la 10 februarie 2026).

[5] Вишневская Ю. Статус пережившего супруга до и после модернизации Гражданского кодекса Республики Молдова. В: Seria „Științe sociale”. Științe juridice, nr. 3 (183), 2025, p. 169-173.

Pentru a răspunde la întrebarea principală de cercetare, este necesară evaluarea reformei succesorale din anul 2026, în ceea ce privește drepturile succesorale ale părinților defunctului, prin prisma principiului proporționalității. În acest scop, va fi aplicat testul tripartit al proporționalității elaborat de Robert Alexy, care presupune verificarea conformității unei măsuri restrictive cu trei criterii interdependente.

Primul criteriu îl constituie principiul aptitudinii (adecvării). Acesta stabilește dacă restrângerea unui drept contribuie la realizarea scopului urmărit. Al doilea criteriu îl reprezintă principiul necesității. Acesta permite determinarea faptului dacă scopul propus putea fi atins printr-un alt mijloc care ar limita într-o măsură mai redusă drepturile persoanelor. Al treilea criteriu îl constituie principiul proporționalității în sens restrâns. Acesta permite aprecierea dacă prețul suportat pentru atingerea scopului urmărit este excesiv în raport cu beneficiul obținut.[6]

În continuare, va fi realizată evaluarea conformității poziției juridice a părinților defunctului cu fiecare dintre cele trei criterii.

3.3.1. Evaluarea conformității poziției juridice a părinților defunctului cu criteriul aptitudinii (adecvării)

Prima etapă a verificării constă în evaluarea poziției juridice a părinților defunctului după reforma succesorală din anul 2026 prin prisma criteriului aptitudinii (adecvării). Acesta din urmă presupune că restrângerea drepturilor persoanei este admisibilă dacă aceasta contribuie în mod efectiv la realizarea scopului urmărit. Cu alte cuvinte, esența acestui criteriu constă în stabilirea existenței unei legături de cauzalitate între scopul urmărit și măsura restrictivă aplicată.

Scopul reformei succesorale din anul 2026 a constat în consolidarea poziției juridice a soțului supraviețuitor, având în vedere necesitatea eliminării situațiilor în care acesta era obligat să împartă moștenirea cu frații, surorile, nepoții și alte rude ale defunctului. În mod evident, includerea soțului supraviețuitor în prima clasă de moștenitori legali a realizat scopul urmărit, deoarece a înlăturat concurența succesorală dintre acesta și descendenții părinților defunctului. Prin urmare, există o legătură de cauzalitate între consolidarea protecției juridice succesorale a soțului supraviețuitor și restrângerea drepturilor succesorale ale părinților defunctului.

Astfel, reforma succesorală corespunde primului criteriu al principiului proporționalității – criteriul aptitudinii (adecvării).

3.3.2. Evaluarea conformității poziției juridice a părinților defunctului cu criteriul necesității

Criteriul necesității răspunde la întrebarea dacă mijlocul utilizat reprezintă unica modalitate de atingere a scopului urmărit sau dacă există metode alternative care ar permite limitarea într-o măsură mai redusă a drepturilor părinților defunctului. Pentru a răspunde la această întrebare, vom analiza modelele europene de reglementare juridică în acest domeniu.

Anticipând concluziile analizei, se poate menționa că particularitățile comune ale modelelor europene constau în următoarele:

• soțul supraviețuitor nu face parte din clasele moștenitorilor legali, însă moștenește concomitent cu moștenitorii aparținând diferitelor clase succesorale;

• părinții defunctului fac parte din cea de-a doua clasă de moștenitori, însă legislația

[6] Alexy R. Constitutional Rights and Proportionality. În: Revus: Journal for Constitutional Theory and Philosophy of Law, nr. 22, 2014, p. 51-65.

prevede mecanisme de protecție juridică a acestora.

Astfel, legiuitorul român urmează teoria clasică a dreptului succesoral european, potrivit căreia clasele legale de moștenitori sunt destinate exclusiv rudelor defunctului, în timp ce soțul supraviețuitor moștenește în concurs cu moștenitorii aparținând diferitelor clase succesorale.[7]

Soțul supraviețuitor vine la moștenire în concurs cu moștenitorii tuturor celor patru clase legale prevăzute de dreptul român, inclusiv cu rudele colaterale ordinare ale defunctului, respectiv cu rudele colaterale până la gradul al patrulea de rudenie inclusiv: unchii, mătușile, verii primari, precum și frații și surorile bunicilor defunctului. Părinții defunctului, având calitatea de ascendenți privilegiați, fac parte din clasa a doua de moștenitori legali.[8]

În plus, părinții defunctului sunt recunoscuți în calitate de moștenitori rezervatari, în temeiul art. 1087 din C. civ. rom. Totodată, rezerva succesorală a fiecărui moștenitor rezervatar reprezintă jumătate (1/2) din cota succesorală care i s-ar fi cuvenit în calitate de moștenitor legal în lipsa liberalităților (actelor cu titlu gratuit) sau a dezmoștenirii (art. 1088 din C. civ. rom.). În acest caz, la determinarea rezervei succesorale se iau în considerare și donațiile efectuate de defunct, nu doar bunurile existente în patrimoniul succesoral la data deschiderii moștenirii.[9]

Astfel, legiuitorul român urmează teoria clasică a dreptului succesoral european, potrivit căreia soțul supraviețuitor moștenește împreună cu moștenitorii din toate cele patru clase succesorale; părinții defunctului fac parte din cea de-a doua clasă de moștenitori și, concomitent, au calitatea de moștenitori rezervatari, însă dreptul la rezerva succesorală se exercită numai în lipsa copiilor defunctului.[10]

Începând cu anul 2001, în Franța, soțul supraviețuitor a dobândit calitatea de moștenitor rezervatar.[11] În cazul în care defunctul a lăsat descendenți sau alți descendenți succesibili, soțul supraviețuitor poate opta, la alegere, fie pentru uzufructul asupra întregului patrimoniu succesoral, fie pentru dreptul de proprietate asupra unei pătrimi din moștenire. În lipsa descendenților, soțul supraviețuitor dobândește jumătate din moștenire, iar cealaltă jumătate revine părinților defunctului.[12]

Prin reforma din anul 2006, legislația franceză a exclus ascendenții din categoria persoanelor care beneficiază de rezervă succesorală, însă a acordat părinților defunctului dreptul de a solicita reducțiunea liberalităților anterior efectuate de acesta în limita unei pătrimi din moștenire – mecanism denumit „rezerva succesorală cu pași de catifea" (réserve successorale à pas feutrés).[13]

În special, potrivit art. 738-2 din C. civ. fran., în cazul în care defunctul nu a lăsat descendenți, părinții acestuia pot solicita restituirea bunurilor pe care le-au donat anterior copilului lor.[14] În situația în care bunurile donate nu se mai regăsesc în masa succeso-

[7] Codul civil al României: nr. 287 din 17 iulie 2009. În: Monitorul Oficial al României, nr. 511 din 15 iulie 2011.
[8] Ibidem.
[9] Stănciulescu L. Curs de drept civil. Succesiuni, București: Editura Hamangiu, 2012. 154 p.
[10] Chirică D. Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile, ediția a 2-a, București: Editura Hamangiu, 2017. 54, 33, 318 p.
[11] Reid K. G. C., De Waal M. J., Zimmermann R. (eds.). Comparative Succession Law. Volume III: Mandatory Family Protection, Oxford: Oxford University Press, 2020. 95 p.
[12] Code civil de la République Française. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070721 (accesat la data de 15.02.2026).
[13] Reid K. G. C., De Waal M. J., Zimmermann R. (eds.). Comparative Succession Law. Volume III: Mandatory Family Protection, Oxford: Oxford University Press, 2020. 94 p.
[14] Code civil de la République Française. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070721 (accesat la data de 15.02.2026).

rală la data deschiderii moștenirii, valoarea dreptului la reducțiunea donației este stabilită la o pătrime din moștenire – aceasta fiind valoarea rezervei succesorale care era anterior recunoscută ascendenților. Într-o anumită măsură, acest drept la reducțiunea donației reprezintă doar o compensație parțială. El este recunoscut exclusiv părinților defunctului, nu și tuturor ascendenților, și poate fi exercitat numai în situația în care părinții au transmis anterior, prin donație, anumite bunuri copilului lor.

În concluzie, trebuie menționat că, în dreptul francez, părinții defunctului au calitatea de moștenitori din clasa a doua și sunt chemați la moștenire numai în lipsa descendenților. Totodată, începând cu anul 2006, aceștia nu mai fac parte din categoria moștenitorilor rezervatari, beneficiind doar, în anumite situații, de protecția oferită prin mecanismul denumit „rezerva succesorală cu pași de catifea" (réserve successorale à pas feutrés).

Dacă în Franța soțul supraviețuitor a dobândit dreptul la rezervă succesorală abia în anul 2001, în Italia, încă C. civ. din anul 1865 includea soțul în categoria moștenitorilor rezervatari (legittimari). Deși art. 536 din C. civ. ital. include ascendenții printre moștenitorii rezervatari, dreptul acestora la rezerva succesorală este reglementat în mod concret de art. 544 din C. civ. ital. și apare exclusiv în lipsa copiilor defunctului și a descendenților acestora.[15]

În Italia, părinții defunctului beneficiază de protecție legală în calitate de moștenitori rezervatari.[16] În consecință, aceștia nu pot fi lipsiți de moștenire.[17] În lipsa descendenților, părinții defunctului moștenesc concomitent cu soțul supraviețuitor.[18] În plus, legea le recunoaște dreptul de a solicita chiar și partea lor din bunurile pe care defunctul le-a donat în timpul vieții.[19]

În Germania, părinții defunctului fac parte din cea de-a doua clasă de moștenitori (§ 1925 BGB). Copiii, soțul supraviețuitor și părinții defunctului beneficiază de dreptul la rezerva succesorală, care poate fi valorificată pe cale judiciară doar în cazul în care defunctul nu are descendenți (§ 2303 BGB). Astfel, dreptul german urmează tradiția romano-juridică, reflectată, de asemenea, în dreptul francez și italian (réserve, legittima).[20]

Alegerea statelor menționate mai sus pentru analiza poziției juridice a părinților defunctului și a soțului supraviețuitor a fost determinată de influența semnificativă exercitată de sistemele lor juridice asupra dezvoltării dreptului european. Excepție face România, care a fost selectată în acest articol datorită apropierii sistemului său juridic de cel al Republicii Moldova sub aspect istoric și cultural.

Analiza efectuată a permis constatarea faptului că, în pofida tendințelor de consolidare a poziției soțului supraviețuitor, legiuitorii europeni nu exclud în totalitate mecanismele de protecție a părinților defunctului, ci, dimpotrivă, instituie modalități alternative de protecție, precum includerea părinților celui decedat în categoria moștenitorilor rezervatari sau introducerea unor mecanisme compensatorii. Prin urmare, sistemele de drept europene au atins un obiectiv similar, însă prin intermediul unor mecanisme mai puțin restrictive.

---

[15] Codice civile della Repubblica Italiana. https://www.wipo.int/wipolex/edocs/lexdocs/laws/it/it/it212it.pdf (accesat la data de 15.02.2026).
[16] Ibidem.
[17] Bonilini G. Trattato di diritto delle successioni e donazioni. Vol. I: La successione ereditaria, Milano: Giuffrè Editore, 2009. 21, 22 p.
[18] Ibidem, p. 56.
[19] Ibidem, pp. 20, 36.
[20] Dannemann G., Schulze R. (eds.). German Civil Code – Bürgerliches Gesetzbuch (BGB). Volume II: Books 4-5: §§ 1297-2385. Article-by-Article Commentary, Oxford: Oxford University Press, 2022. 1336 p.

O confirmare suplimentară a existenței unor mecanisme mai puțin restrictive pentru atingerea scopului urmărit o reprezintă poziția Camerei Notariale a Republicii Moldova, care a propus un model constructiv și echilibrat de reglementare a raporturilor succesorale, capabil să asigure respectarea intereselor atât ale soțului supraviețuitor, cât și ale părinților defunctului, prin modificarea punctuală doar a articolelor 2179 și 2185 din C. civ.[21]

În ceea ce privește soțul supraviețuitor, a cărui poziție juridică a constituit cauza directă a realizării reformei de amploare a regimului juridic al moștenirii, s-a propus stabilirea în favoarea acestuia a unei cote succesorale fixe: 1/4 din moștenire, în cazul moștenirii împreună cu copiii, și 1/2 din moștenire, în cazul moștenirii împreună cu părinții defunctului, indiferent dacă la moștenire participă un singur părinte sau ambii părinți.

Astfel, soțul supraviețuitor nu ar fi exclus părinții defunctului din cercul moștenitorilor. În același timp, în ceea ce privește descendenții părinților defunctului – frații, surorile și alți descendenți ai părinților defunctului – s-a propus stabilirea regulii potrivit căreia aceștia sunt chemați la moștenire numai în lipsa soțului supraviețuitor al defunctului. Cu alte cuvinte, în prezența soțului supraviețuitor, frații, surorile și ceilalți descendenți ai părintelui decedat al defunctului nu sunt chemați la moștenire, iar cota părintelui decedat se adaugă la cota celuilalt părinte.[22]

În același timp, Facultatea de Drept a USM și-a exprimat susținerea poziției Camerei Notariale a Republicii Moldova cu privire la oportunitatea modificării exclusive a articolelor 2179 și 2185 din C. civ.[23] Astfel, modelele alternative demonstrează că excluderea părinților defunctului din rândul moștenitorilor legali în lipsa descendenților acestuia nu a reprezentat singura modalitate posibilă de consolidare a poziției soțului supraviețuitor. În raport cu cele menționate, cerința criteriului necesității nu poate fi considerată respectată.

3.3.3. Evaluarea conformității poziției juridice a părinților defunctului cu criteriul proporționalității în sens restrâns

Obiectul celui de-al treilea criteriu îl constituie realizarea unei evaluări comparative a intereselor aflate în conflict și stabilirea unui echilibru între acestea.

Pentru început, este necesar să se răspundă la trei întrebări:

1. Al cui interes este restrâns și cât de gravă este această restrângere? (prin acest criteriu se stabilește gradul prejudiciului cauzat);

2. Al cui interes este protejat și cât de important este acesta?

3. Este oare protecția soțului supraviețuitor atât de importantă încât să justifice lipsirea integrală a părinților defunctului de dreptul la moștenire în cazul lipsei descendenților?

a) al cui interes este restrâns și cât de gravă este această restrângere?

Reforma succesorală din anul 2026 a exclus în totalitate părinții defunctului din rândul moștenitorilor legali în cazul în care defunctul are un soț supraviețuitor, dar nu are descendenți. O asemenea limitare reprezintă forma maximă de restrângere, întrucât părinții defunctului nu sunt lipsiți doar de o anumită cotă succesorală, ci de întregul patrimoniu succesoral. În plus, nu este luat în considerare faptul că părinții defunctului sunt adesea persoane de vârstă înaintată, pot suferi de anumite afecțiuni și necesită o protecție

[21] Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 66-75, art. 132.

[22] Camera Notarială din Republica Moldova. Aviz nr. 386/2025 din 20 martie 2025 la proiectul de Lege cu privire la modificarea unor acte normative (revizuirea unor aspecte din cadrul regimului juridic al moștenirii). Disponibil pe: www.bizlaw.md (accesat la 15 februarie 2026).

[23] Ibidem.

juridică sporită. Prin urmare, o asemenea restrângere trebuie apreciată ca fiind una gravă.

b) al cui interes este protejat și cât de important este acesta?

Prin noua reglementare este protejat în cea mai mare măsură interesul soțului supraviețuitor. Nu poate fi negată importanța protecției soțului supraviețuitor, aceasta reprezentând un scop legitim și semnificativ.

Totuși, importanța acestui scop nu poate fi apreciată în mod uniform, având în vedere diversitatea situațiilor de viață. În acest sens, pot fi analizate mai multe ipoteze:

1. La un pol se află situațiile în care soții au fost căsătoriți o perioadă îndelungată și au contribuit împreună la constituirea patrimoniului familial. Într-o asemenea situație, atribuirea întregii moșteniri soțului supraviețuitor poate fi justificată prin durata căsătoriei și prin formarea comună a patrimoniului;

2. La celălalt pol se află situațiile în care soții s-au căsătorit cu puțin timp înainte de decesul defunctului, iar cea mai mare parte a patrimoniului a fost constituită de către acesta cu mult timp înainte de încheierea căsătoriei. Într-o asemenea situație, transmiterea întregului patrimoniu succesoral către soțul supraviețuitor, înlăturând părinții defunctului, nu mai apare ca fiind la fel de evident justificată.

Desigur, există și situații intermediare. De exemplu, părinții defunctului i-au transmis acestuia o afacere de familie cu mult timp înainte de încheierea căsătoriei. Ulterior, acesta s-a căsătorit, a locuit în căsătorie timp de 10 ani, iar soțul a decedat. O asemenea situație determină reconsiderarea întrebării dacă soțul supraviețuitor trebuie să primească întreaga moștenire, în condițiile în care nu a participat la formarea patrimoniului succesoral, iar baza patrimonială a acestuia a fost asigurată de către părinții defunctului.

O altă situație poate fi cea în care căsătoria a durat doar câteva luni, iar părinții defunctului au asigurat îngrijirea acestuia pe o perioadă îndelungată. Este oare justificată, într-o asemenea situație, excluderea totală a părinților de la moștenire?

Prin urmare, indiferent de diversitatea circumstanțelor concrete ale vieții, rezultatul juridic este același – soțul supraviețuitor dobândește întreaga moștenire, în timp ce părinții defunctului, indiferent de contribuția lor, nu primesc nimic.

În acest context, interesul soțului supraviețuitor pare a fi apreciat într-o manieră exagerată: fără îndoială, în cazul unei căsătorii de lungă durată, în care patrimoniul a fost format în comun, acordarea unei protecții succesorale prioritare soțului supraviețuitor este justificată. Însă, în cazul unei căsătorii de scurtă durată, în care soțul supraviețuitor nu a avut nicio contribuție la formarea patrimoniului succesoral, un asemenea nivel ridicat de protecție nu mai poate fi considerat în mod automat justificat.

Astfel, soluția legislativă ar trebui să ia cel puțin în considerare următoarele circumstanțe:

1. dacă soțul supraviețuitor a participat sau nu la crearea și sporirea patrimoniului defunctului în perioada căsătoriei;
2. dacă există o necesitate reală a soțului supraviețuitor de a beneficia de o protecție patrimonială succesorală;
3. durata căsătoriei (dacă aceasta a fost de scurtă durată sau de lungă durată).

Prin urmare, interesul soțului supraviețuitor merită, într-adevăr, o protecție juridică succesorală sporită. Cu toate acestea, importanța acestuia nu este identică în toate situațiile de viață. Prin instituirea unei prezumții privind aceeași importanță a interesului soțului supraviețuitor în orice situație, legiuitorul nu ia în considerare circumstanțe precum durata căsătoriei, contribuția soțului supraviețuitor la formarea patrimoniului succesoral sau necesitatea sa obiectivă de a beneficia de moștenire;

c) protecția soțului supraviețuitor justifică oare lipsirea integrală a părinților defunctului de dreptul la moștenire în cazul lipsei descendenților?

Pentru a răspunde la această întrebare este necesară compararea importanței restrângerii drepturilor părinților defunctului cu nivelul de protecție acordat soțului supraviețuitor. Potrivit teoriei lui Robert Alexy, cu cât este mai înalt gradul de nesatisfacere a unui principiu sau prejudiciul cauzat acestuia, cu atât mai mare trebuie să fie importanța satisfacerii celuilalt principiu. Aceasta reprezintă așa-numita lege a ponderării. Astfel, o restrângere gravă trebuie să fie justificată printr-o importanță semnificativă a interesului protejat.[24]

În acest context, este necesar să se stabilească dacă valoarea protecției acordate soțului supraviețuitor prevalează asupra prejudiciului cauzat părinților defunctului prin excluderea lor integrală de la moștenire în lipsa descendenților:

1) importanța legăturii de rudenie și a contribuției familiale a părinților defunctului

Legea reglementează moștenirea pornind de la voința prezumată a persoanei care lasă moștenirea și transmite patrimoniul acesteia către membrii cei mai apropiați ai familiei sale. Cu alte cuvinte, legea nu distribuie în mod arbitrar moștenirea, ci urmărește să reflecte cea mai probabilă voință a defunctului.

Pentru realizarea voinței prezumate a defunctului, legiuitorul utilizează sistemul rudeniei (parentela). Rudenia, în acest sens, se referă la persoanele care descind din același ascendent și poate fi definită ca totalitatea persoanelor care provin unele de la altele. Sistemul rudeniei s-a fundamentat, în primul rând, pe obligația naturală a de cuius-ului de a-și iubi descendenții. La rândul său, legiuitorul prezumă voința defunctului de a respecta această obligație naturală. În lipsa descendenților, era considerată o obligație firească a de cuius-ului de a-și iubi părinții, iar în lipsa părinților – acele persoane pe care părintele decedat al defunctului însuși era obligat să le iubească.[25]

În același timp, soțul supraviețuitor nu este o rudă de sânge. Potrivit opiniei lui Gottfried von Schmitt, copiii, fiind creația părinților lor, moștenesc talentele fizice și intelectuale ale acestora.[26] Totuși, legătura de rudenie nu se limitează exclusiv la relația biologică. În numeroase situații, părinții participă nu doar la educarea copilului, ci și la formarea patrimoniului acestuia prin asigurarea accesului la educație, dezvoltarea profesională și dobândirea bunurilor.

Prin urmare, excluderea integrală a părinților defunctului de la moștenire în lipsa descendenților acestuia presupune ignorarea legăturii familiale pe care legiuitorul o utilizează drept expresie a voinței prezumate a defunctului. În consecință, o asemenea restrângere afectează însăși logica moștenirii legale;

2) valoarea familiei ca garanție constituțională

Importanța și valoarea familiei își găsesc reflectarea în C. fam. și în Constituția Republicii Moldova. În special, principiul protecției familiei este consacrat în art. 2 alin. (1)

[24] Alexy R. Constitutional Rights and Proportionality. În: Revus: Journal for Constitutional Theory and Philosophy of Law, nr. 22, 2014, p. 51-65.
[25] Cazac O. Drept civil. Moștenirea, Chișinău: Bons Offices, 2022. 42 p.
[26] Reid K. G. C., De Waal M. J., Zimmermann R. (eds.). Comparative Succession Law. Volume III: Mandatory Family Protection, Oxford: Oxford University Press, 2020. 277 p.

din C. fam.[27] și în art. 48 alin. (1) din Constituție.[28]

În conformitate cu art. 48 alin. (1) și (4) din Constituția Republicii Moldova, familia constituie elementul natural și fundamental al societății, având dreptul la ocrotire din partea societății și a statului. Copiii sunt obligați să aibă grijă de părinții lor și să le acorde ajutor.

Este evident că, în cazul în care defunctul nu a avut copii, părinții acestuia reprezentau membri ai familiei sale în sensul art. 48 din Constituția Republicii Moldova. Totodată, Legea nr. 251/2025 nu ia în considerare faptul că părinții sunt deseori persoane de vârstă înaintată, suferă de anumite afecțiuni și necesită o protecție specială, garantată de art. 51 din Constituție. Curtea Constituțională a Republicii Moldova subliniază că art. 51 din Constituție impune statului obligația de a adopta măsuri pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale persoanelor cu dizabilități care, ca urmare a unor factori obiectivi sau subiectivi, pot ajunge să fie excluse din mediul social obișnuit.[29]

Este evident că protecția persoanelor în vârstă reprezintă o necesitate actuală pentru societatea moldovenească, determinată de vulnerabilitatea lor materială și fizică.[30] Prin urmare, evaluarea comparativă a intereselor aflate în conflict a permis constatarea faptului că restrângerea drepturilor părinților defunctului depășește în mod semnificativ importanța protecției suplimentare acordate soțului supraviețuitor. În consecință, cerința respectării principiului proporționalității în sens restrâns nu este îndeplinită. Astfel, aplicarea testului tripartit al proporționalității demonstrează că poziția juridică a părinților defunctului după reforma succesorală din anul 2026 nu corespunde principiului proporționalității.

Deși scopul legiuitorului de consolidare a protecției juridice succesorale a soțului supraviețuitor este unul legitim, modalitatea aleasă pentru realizarea acestui scop nu reprezintă singurul mijloc posibil în acest sens. În special, în baza analizei comparative a sistemelor succesorale europene, rezultă în mod evident că obiectivul urmărit putea fi atins prin alte mecanisme, mai puțin restrictive pentru drepturile părinților defunctului.

Prin urmare, restrângerea excesivă a protecției juridice succesorale a părinților defunctului este disproporționată în raport cu protecția suplimentară acordată soțului supraviețuitor. Ca rezultat, se constată neconformitatea reglementării actuale cu principiul proporționalității.

4. CONCLUZII

Este imposibilă crearea unui asemenea regim juridic al moștenirii care să satisfacă în mod egal interesele tuturor participanților la raporturile juridice succesorale: soțul supraviețuitor, rudele defunctului, persoanele vulnerabile din punct de vedere social, creditorii și cesionarii care au dobândit drepturi de la moștenitori. Tocmai din acest motiv, intervenția legislativă în domeniul raporturilor succesorale necesită o abordare deosebit de prudentă. Modificările aduse raporturilor juridice civile trebuie să fie determinate de existența unei probleme reale și actuale, să se bazeze pe cercetări științifice fundamentale și să fie însoțite de adoptarea unor soluții atent fundamentate, întemeiate pe principiul

[27] Codul familiei al Republicii Moldova: nr. 1316-XIV din 26 octombrie 2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 47-48, art. 210.

[28] Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.11.2024, nr. 466, art. 635.

[29] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 15 din 09.07.2024. https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=857&l=ro#top (accesat la data de 10.02.2026).

[30] Cazac O. Ce e în neregulă cu reglementarea moștenirii din 1.1.2026 (act. 1.4.2026). Disponibil pe: animus.md/blog/ce-e-in-neregula-cu-reglementarea-mostenirii-din-1-1-2026/ (accesat la 4 februarie 2026).

supremației legii și respectarea principiilor fundamentale ale dreptului, astfel încât să fie menținută coerența internă a sistemului consacrat în C. civ.

Este important de subliniat faptul că, până la 1 aprilie 2026, părinții defunctului beneficiau de protecție succesorală atât în cazul existenței descendenților celui decedat, cât și în lipsa acestora. Anume reforma regimului juridic al moștenirii, care a consolidat protecția juridică succesorală a soțului supraviețuitor, a determinat apariția problemei deteriorării substanțiale a poziției juridice a părinților defunctului.

Prin aplicarea testului tripartit al proporționalității, în baza criteriilor principiului proporționalității elaborate de Robert Alexy, s-a constatat că noua reglementare referitoare la protecția juridică succesorală a părinților defunctului nu corespunde principiului proporționalității. Astfel, cercetarea efectuată demonstrează necesitatea perfecționării regimului succesoral în ceea ce privește problema analizată. Propunem următoarea concepție de modificare a regimului succesoral actual: similar modelelor analizate de drept succesoral european, soțul supraviețuitor să fie exclus din prima clasă de moștenitori legali, menținându-se însă în favoarea acestuia o cotă succesorală fixă. Cu toate acestea, mărimea acestei cote urmează să difere în funcție de clasa de moștenitori cu care vine în concurs.

În cazul moștenirii împreună cu descendenții defunctului, cota de 1/4 din masa succesorală, iar în lipsa acestora – în cazul moștenirii împreună cu părinții defunctului – 2/3 din masa succesorală. În conformitate cu modelele europene analizate, propunem menținerea priorității protecției soțului supraviețuitor. Totodată, această protecție nu trebuie realizată prin lipsirea integrală a părinților defunctului de protecția juridică succesorală, ci prin acordarea acestora a unei cote de 1/3 din masa succesorală. Această soluție se întemeiază atât pe voința prezumată a defunctului, cât și pe garanția constituțională privind protecția familiei. În ceea ce privește descendenții părinților defunctului, propunem ca aceștia să fie chemați la moștenire numai în lipsa soțului supraviețuitor al defunctului.

Având în vedere propunerile expuse, se înaintează următoarea inițiativă legislativă:

1. În art. 2178 se exclud cuvintele „și soțul supraviețuitor”.

2. Art. 2179 se expune în următoarea redacție:

„Articolul 2179. **Clasa a doua de moștenitori legali**

(1) Moștenitorii legali din clasa a doua sunt părinții defunctului și descendenții acestora.

(2) Dacă la data deschiderii moștenirii părinții defunctului sunt în viață, la moștenire sunt chemați doar aceștia, în cote succesorale egale.

(3) Dacă la data deschiderii moștenirii unul dintre părinții defunctului nu este în viață, în locul părintelui decedat sunt chemați la moștenire descendenții acestuia, aplicându-se regulile prevăzute pentru moștenitorii din prima clasă, cu excepțiile stabilite la alin. (2) al art. 2185[1]. Dacă părintele decedat nu are descendenți, unicul moștenitor devine părintele rămas în viață.”

3. Codul se completează cu art. 2185[1] cu următorul cuprins:

„Articolul 2185[1]. Drepturile succesorale ale soțului supraviețuitor

(1) Soțul supraviețuitor este moștenitor legal și, alături de moștenitorii din prima clasă, are dreptul la o pătrime din masa succesorală, indiferent de numărul moștenitorilor.

(2) În cazul în care soțul supraviețuitor vine la moștenire în concurs cu părinții defunctului, acesta dobândește 2/3 din întreaga masă succesorală, iar părinții defunctului – 1/3, distribuită între aceștia în cote egale. Dacă unul dintre părinți nu este în viață sau este lipsit de dreptul la moștenire, cota acestuia revine părintelui rămas în viață.

(3) În situația în care ambii părinți ai defunctului nu sunt în viață, soțul supraviețuitor dobândește întreaga masă succesorală.”

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

Alexy Robert. Constitutional Rights and Proportionality. Revus: Journal for Constitutional Theory and Philosophy of Law, vol. 22, nr. 22, 2014. https://journals.openedition.org/revus/2783 (accesat la data de 28.07.2026).

Bonilini Giovanni. Trattato di diritto delle successioni e donazioni. Vol. I: La successione ereditaria, Giuffrè Editore, Milano, 2009.

Camera Notarială din Republica Moldova. Aviz nr. 386/2025 din 20 martie 2025 la proiectul de Lege cu privire la modificarea unor acte normative (revizuirea unor aspecte din cadrul regimului juridic al moștenirii). Disponibil pe: www.bizlaw.md (accesat la 15 februarie 2026).

Cazac Octavian. Drept civil. Moștenirea, Chișinău: Bons Offices, 2022.

Cazac O. Ce e în neregulă cu reglementarea moștenirii din 1.1.2026 (act. 1.4.2026). Disponibil pe: animus.md/blog/ce-e-in-neregula-cu-reglementarea-mostenirii-din-1-1-2026/ (accesat la 4 februarie 2026).

Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06 iunie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 66-75 art. 132.

Codul civil al României: nr. 287 din 17 iulie 2009. În: Monitorul Oficial al României, nr. 511 din 15 iulie 2011.

Code civil de la République Française.
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070721 (accesat la data de 15.02.2026).

Codice civile della Repubblica Italiana.
https://www.wipo.int/wipolex/edocs/lexdocs/laws/it/it/it212it.pdf (accesat la data de 15.02.2026).

Codul familiei al Republicii Moldova: nr. 1316-XIV din 26 octombrie 2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 47-48, art. 210.

Chirică Dan. Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile, Ediția a 2-a, Editura Hamangiu, București, 2017.

Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.11.2024, nr. 466, art. 635.

Dannemann Gerhard, Schulze Reiner (eds.). German Civil Code – Bürgerliches Gesetzbuch (BGB). Volume II: Books 4-5: §§ 1297-2385. Article-by-Article Commentary, Oxford University Press, Oxford, 2022.

Facultatea de Drept a USM critică propunerile de modificare a regimului juridic al moștenirii, avertizează că drepturile copiilor și părinților defunctului sunt afectate. Disponibil pe: www.bizlaw.md (accesat la 10 februarie 2026).

Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 15 din 09.07.2024. https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=857&l=ro#top (accesat la data de 10.02.2026).

Legea pentru modificarea unor acte normative (revizuirea unor aspecte din cadrul regi-

mului juridic al moștenirii) nr. 251 din 10.07.2025. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 06.08.2025, nr. 417-419, art. 569.

Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 330 din 29.12.2025. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 31.12.2025, nr. 662-664, art. 810.

Reid Kenneth G. C., De Waal Marius J., Zimmermann Reinhard (eds.). Comparative Succession Law. Volume III: Mandatory Family Protection, Oxford University Press, Oxford, 2020.

Ministerul Justiției al Republicii Moldova. Nota informativă privind moștenirea legală și testamentară. Disponibil pe:

https://www.justice.gov.md/public/files/2018/transparenta_in_procesul_decizional/martie/1/NF_Civil_New.pdf (accesat la 10 februarie 2026).

Stănciulescu Liviu. Curs de drept civil. Succesiuni, Editura Hamangiu, București, 2012.

Вишневская Юлия. Статус пережившего супруга до и после модернизации Гражданского кодекса Республики Молдова. Seria „Științe sociale”. Științe juridice, nr. 3 (183), 2025, p. 169-173. https://doi.org/10.59295/sum3(183)2025_22 (accesat la data de 28.07.2026).